

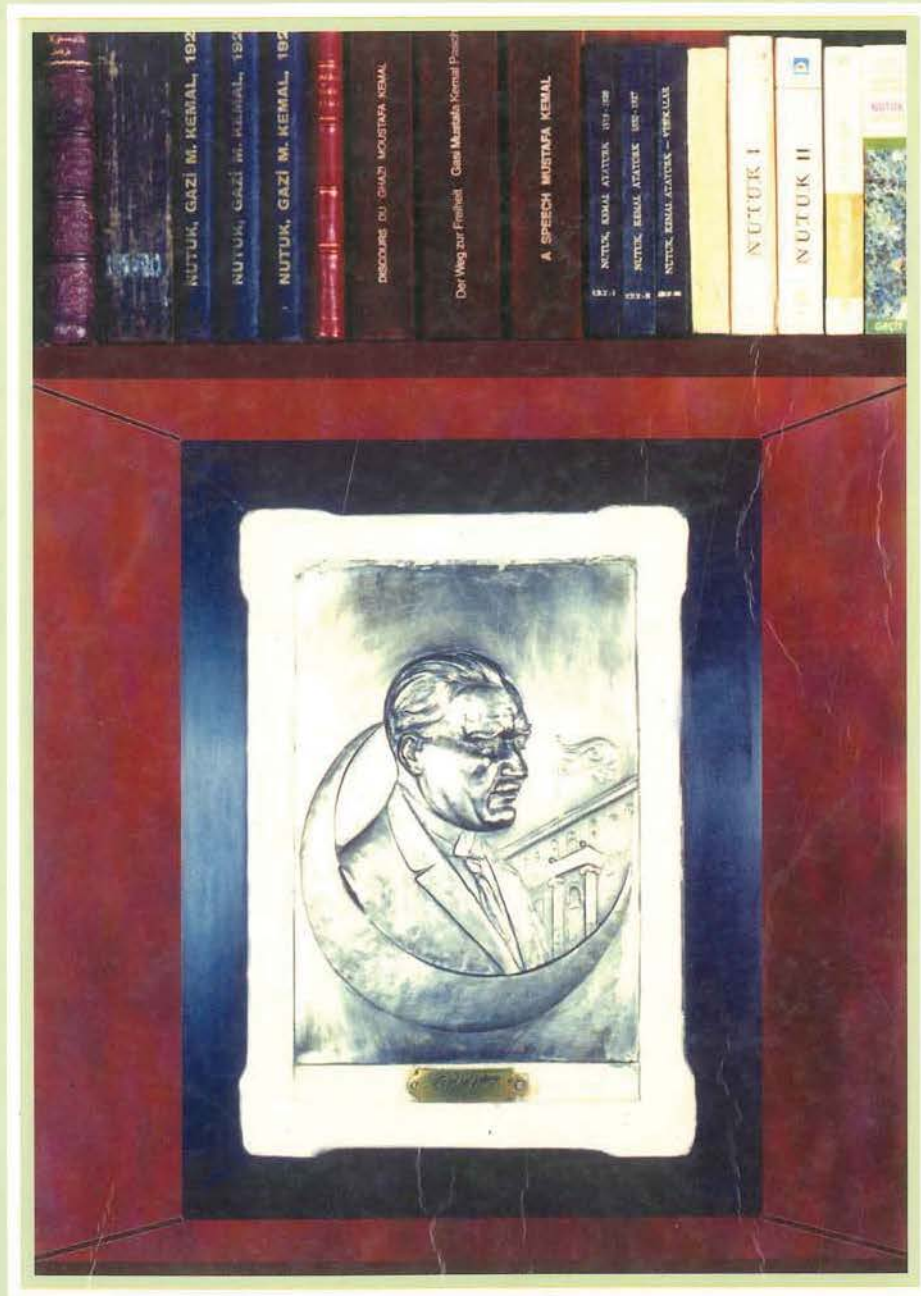

BELGELERLE TÜRK TARİHİ DERGİSİ DÜN/BUGÜN/YARIN

AYLIK DERGİ

OCAK-ŞUBAT-MART 2005, SAYI 96-97-98

22,5 YTL.

Atatürk Devrimi ve Din (III)

Gen. Fahri BELEN

Sosyal Devrim

Batılılaşma Hareketleri

Devrim kelimesinin edebiyatımıza giren Batılılaşma terimi yerine kullanılması doğru değildir. Atatürk buna *Muassır Medeniyet* demiştir ki türkçe karşılığı *Çağdaş Uygarlık*'tir. Çağdaş uygarlığın yönü ve yurdu olamaz. Tarih boyunca gelişen uygarlıklarda geçmiş milletlerin alın terleri vardır. Uygarlık zaman zaman belirli ülkelerde yükselmiştir ki son çağda Batı onun yurdu olmuş, Batı sınırlarını aşarak dünyayı kapsamıştır.

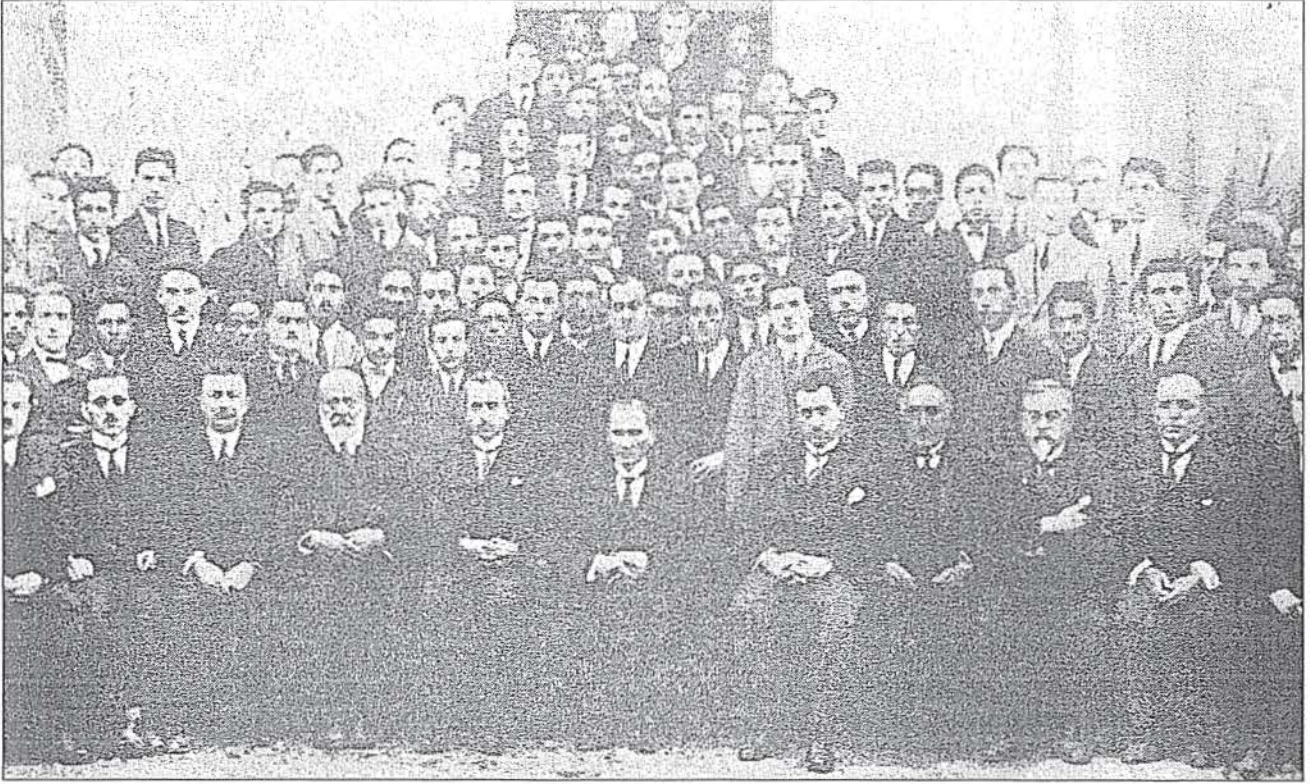
İslâm uygarlığında, evvelki uygarlıkların büyük etkisi bulunduğu gibi Avrupa uygarlığı da Yunan'ın ve daha çok islâmın yetiştirmesidir. Batı hristiyanlığına dayanan Ortaçağ düzenini değiştirmiş, orada lâik bilim, lâik insan meydana gelerek, dinde, vicdanda özgürlüğe kavuşmuştur. Müsbet bilimde de hristiyanlığın değil, aklın, hür ve yaratıcı zekânın ışığında ilerlemiştir. Gerçek böyle olduğu halde, din adamları Batı'daki yeniliklere kafirlik damgası vurmuştur. İstanbul'u fethederek yeniçağı açan Osmanlılar, bu çağın getirdiği yeniliklere kapılarını kapatmışlardır. Batı'nın kuvveti üstün basınca da, Batı'dan alınacak şeyler hakkında derin bir tereddüt çukuruna düşmüşlerdir. Bu tereddüt Atatürk devrine kadar devam etmiş ve hâlâ aydınlar bile bundan kurtulamamıştır.

Bu tereddüdü doğuran sebepler arasında din ayrılığı ve kapitalist Batı'nın islâm âleminin pençesi altına alması önemli bir yer tutar. Diğer yandan tutucular da, maddi yönden ilerleyen Batı'ya, ahlâki yönden çok düşkün görmüşlerdir. Biz bu yazımızda islâmın en parlak zamanında halifelerin, din adamlarının ahlâksız hareketlerini göstermiş bulunuyoruz. Elbette Batı'nın da ahlâksızlıkları vardır. Fakat bugün medenî dünyanın ahlâki herhalde ortaçağdan üstündür.

Çok iyi bilinmelidir ki, Batı medeniyetinin Doğu'yu yenişi, bütün usurlarıyla, eksiklikleri ve erdemleriyle olmuştur. Aşırı tutucuları bir tarafa bırakıyorum, Avrupa'da eğitim görmüş din adamları da Batılılaşma hareketlerinin, vatandaşları inanan ve inanmayan olarak ikiye böldüğünü, milletin bin yıllık zihniyetini yıktığını, kitlenin çoğuna malolmayan bir devrimin vicdan ve fikir hürriyetine aykırı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunlar Batı'nın yalnız bilimini, tekniğini alıp ahlâkını memlekette sokmamak isterler. Daha ileri giderek, Batı'nın cevherini bırakıp, küsbesini aldığımızı ileri sürenler de olmuştur. Bunlar Japonya'nın Batı'nın yalnız cevherini alıp, ahlâkını ve geleneğini muhafaza ettiği kanısındadırlar.

Japonya'da ilerici ve gerici çarpışmasında, ilericiler kısa bir zamanda zafere ulaştılar. Japonya'dan önce yenilik hareketlerine başlayan Türkiye irtica sarsıntılarını geçirdi. Japonya coğrafi durumundan faydalanarak, sakin bir hava içinde, ileriye doğru yürüdü. Türkiye sekiz kere taarruza ve istilâya uğradı. İslâm medeniyetini temsil eden Türkiye eski bir medeniyete sahipti. Japonya'da ihtilâlcî parti derebeylik geleneğini kaldırmış, her kolda reform yapmış, Çin medresesini yıkmıştır. Diyebilirizki Japonlar Atatürk'ün yaptığını, ondan altmış yıl önce tatbik etmişlerdir.

Batı'nın verniği yerine islâmın cilasını almayı savunanlara hemen söylemeliyim ki, İslâmın büyük fikir adamı İbn Haldun (1332-1406) bundan beşyüz yıl önce, islâm uygarlığının çökmekte olduğunu haber vermişti. İslâm uygarlığı evvelki medeniyetleri geliştirmiş, bilimi nerede ise almış, dünyadaki yeniliklere kapılarını kapattıktan sonra sönmeye başlamıştır.

*Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa
Ankara, Hukuk Fakültesi'nin açılış töreninde (5 Kasım 1925)*

Kabul edilmelidir ki, çağdaş uygarlık bilimi, tekniği ve kuralları ile bir memlekete girerken, aletleri yanında, adetlerini de getirecektir. Uygarlıktan nelerin alınıp, nelerin atılacağını kesin olarak ölçen bir terazi yoktur. Bizim tutucuların kantarı bozuk çıkmış, matbaa memlekette yüzyıllarca sonra girmiş, Türk milletini uzun bir zaman dünyadaki yeniliklerden mahrum bırakmıştır. Milli değerleri korumak ve yükseltmek işi de bir milli eğitim meselesidir.

Türk devrimi aklın yolunu açan ve çağdaş uygarlığa yönelmek suretiyle islâmın parlak devrindeki tutumunu benimsemiştir. İslâmlar nasıl Yunan, Roma, İran, Hint ve Çin medeniyetlerinden faydalanmışlarsa, bugün de Batı uygarlığından faydalanmaya mecburdurlar. Yazık olsun çağdaş uygarlıktan geri kalanlara ...

Hukuk Devrimi

İslâmlık, zamana göre iyi hükümler getirmiştir. Hz. Muhammed tarihinin büyük hukukçuları arasında önemli bir yer alır. Bununla beraber islâm hukuku, ilk çağ geleneklerini tamamiyle kaldıramadığı gibi, göçebe hayatındaki sert hükümleri de uygulayamamıştır. Bunların başlıcaları Kısas, Recim ve Dayak'tır. Göçebe Araplar'daki kan davası dinî bir vazife olarak tekrarlanmıştır.

Kısas Tevrat'ta olduğu gibi, göze göz, cana can'dır. Zina eden kadın, göğsüne kadar toprağa gömülerek, taşlanmak suretiyle öldürülür ki, buna recim denir. Dayak cezası Kuran-ı Kerim'de vardır. Peygamber'de tatbik etmiştir. İlk çağda, diğer milletlerde olduğu gibi Araplar'da da kölelik bir gelenektir. Dünyaya eşitlik getiren islâm dini, kölelik müessesesini kaldıramamış ise de kölelere iyi bakılmasını tavsiye etmiştir. Bu tavsiye pek tutmadı. İstila neticesinde binlerce köle ve cariyeye sahip olanlar türedi. 70.000 Dinara kadar cariye satıldı.

İslâm hukukunun kaynakları kitap "Kuran-ı Kerim" sünnet "Peygamberin Sözleri ve İşleri"dir. Peygamber, idarecilere verdiği emirlerde kitap ve sünnet dışında bir sorun karşısında kaldıkları zaman, Rey'e müracaat etmelerini tavsiye etti. İslâmlık geniş sahalara yayılıp, Kuran ve sünnette yer almayan meseleler karşısında, bunların imtiyazını bozmadan hüküm çıkarmak, içtihat yapmak (kıyas) usulü meydana gelmiş, içtihatçıların bir meselede birleşmelerine de İcma denilmiştir ki bu birleşme birçok sorunlarda mümkün olamamıştır.

Kıyas usulüne karşı koyanlar, sünnete sınıksız bağlı kaldılar. Bu usul maksada yetmeyince şer'î hile ve uydurma hadis yoluna saptılar. Kuran-ı Kerim'de yanlış tefsirlere uğradı. Sonradan türeyen mezhepler farklı görüşlere sahip oldular. Kuran-ı Kerim'e Bâtınî mana verenler

kendi geleneklerini, dinlerini İslâm dinine soktular. İslâmın en parlak devri akla ve kıyasa değer verilen zamandır ki, bu dönemin de zamana göre hükümler değiştiriliyor veya erteleniyordu. Hukuk dondurulduktan sonra gerileme başlamıştır.

Roma hukukunun İslâm hukukunu da etkilediği söylenirse de muamelât ve miras kanunlarının İslâmî kaldığına hiç şüphe yoktur. İslâmların diğer hususlarda yabancı kaynaklardan faydalandıkları bir gerçektir. İslâm devletinin yayıldığı bölgelerde İslâm milletleri de, tamamıyla İslâm hukukunun çerçevesi içinde kalmadılar. Bunlar da adetlerinden bir kısmını İslâm hukuku arasına soktular. Moğol istilâsı hukuk alanında değişikliklere yol açtı. Yasayı tatbik eden idari ve siyasî mahkemeler açıldı. Bu usul sonra Ortadoğu'da kurulan Türk devletleri arasında da yaşyarak, şeriat kanunu ile yasanın tatbik edildiği yerler tayin edildi.

İslâm hukuku şüphesiz yasadan üstündü. Fakat teokratik ve değişmez bir kanundu. Zamanla, Türk törelerine göre gelişen yasa, dini devletten ayırmak, yerin ve zamanın şartlarına uymak suretiyle başarılı olmuştur. 13 ve 14. yüzyıllarda, nakilden ziyade akla değer vermekle, Asya üstün devrini yaşamıştır.

Osmanlılar'da Hukuk Sistemi

Osmanlı Devleti'nin ilk kuruluşunda, şeriatın yanında örf ve adetler de yer alıyordu. Medreseler geliştikten, Arap'tan ve Acem'den medrese hocaları getirildikten sonra, şeriat kanunu hakim oldu. Osmanlı hükümdarlarının halife olmasıyla da devlet tam teokratik bir şekil aldı.

Tanzimattan önce Batı'dan bazı yenilikler alınmış ise de lâik kanunlara doğru ilk adımın 3 Kasım 1839 Gülhane Hattı ile atıldığını kabul edebiliriz. Bu devirde, Şeriat Kanunu'nun yanında lâik kanunun, şeriye mahkemelerinin yanında nizamiye mahkemelerinin bulunması, hukuk alanında ikilik meydana getirdi. Ayrıca azınlıkların ve yabancı sefaretlerin de özel mahkemeleri vardı. Bu hal adli teşkilâtı parçaladığı gibi, davaların hangi mahkemelere ait olduğunun kestirilememesi de karışıklıklara ve tatbikatta zorluklara sebep oluyordu.

Batı'dan kanun alırken, İslâm hukukunun muamelât kısmını içine alan bir metin yapılması ileri sürülmüş ise de, kurulan komisyon başarı gösterememiştir. Bir yandan da Ali ve Fuat Paşalar da Fransız medenî kanununun alınmasını savunuyorlardı. Neticede Mecelleciler galip geldiler. 1868 de Ahmet Cevdet Paşa'nın başkanlığında kurulan komisyon, Mecelleyi hazırlamaya başlayarak, 1887 de tamamladılar. Fıkıh ilminden lazım olan meseleleri çıkarıp, işi halletmenin maharete bağlı olduğunu, birçok muhalif kavillerin içinden çıkmanın zorluğunu

takdir eden din adamları da toplu bir metin meydana getirmeye taraftar idiler. Bu güçlükleri kaldırmak maksadıyla tanzim edilen Mecelle, hükümlerin en kuvvetlisini almak, zamana uymayanları tasfiye etmek, İslâm fıkıhını Türkçeleştirmek suretiyle hukuk tarihimizde ileri bir hamle sayılabilir.

1877 den 1926 yılına kadar elli yıl tatbik edilen Mecellenin yerini 17 Şubat 1926 da kabul edilen İsviçre Medeni Kanunu aldı. Bu suretle, devlet hukuku tamamıyla laikleştirilmiş oldu. Fakat İsviçre Medeni Kanunu'nun aynen alınması tartışma konusu olmuştur. Bizim kanunımıza göre, Medeni Kanunun kabulünü yüzyıldan beri engelleyen bir âlemde, İsviçre Medeni Kanunu'nun aynen kabul edilmesi, kökten ve serî netice almak maksadını takip etmiştir. Medenî Kanun değişmez, ilâhi bir kanun değildi, o da mükemmel bir hale getirilebilirdi. Bunu, 1967 Adalet yılının açılmasında Yargıtay Başkanı İ. Öktem şöyle ifade etmiştir: *"Elbette Medenî Kanun değişecektir. İleride daha iyi ve daha mükemmel bir kanuna yerini terkedecektir. Fakat devrimlerimiz ard düşüncelere, teokratik devlet esaslarına dayanmayacaktır."*

Bugün İslâm âleminde de medenî kanunun laikleştirilmesi hususunda kuvvetli bir cereyan vardır. Mısır din bilginlerinden bir kısmı, Şeriat hukukunda reform yapmak suretiyle, milli Arap hukukunu yaratmak tezini savunmaktadırlar. Tunus bu yolda ileri bir adım atmıştır. Diğer laik memleketlerde de lâik hukuka doğru bir akım görülüyor. Atatürk bu akımın önderi olmakla İslâm âlemine hizmet etmiştir. Zaman geçtikçe bu hareketin daha çok takdir edileceğine şüphe yoktur.

Kadın Hakları

Eski Türkler kadına yüksek bir değer verirdi. İslâm olduktan sonra da, kadın ile erkek arasında duvar kurmayı, uçurum açmayı düşünmediler. İran ve Bizanslılar ile temasa geldikten sonra örtüyü, harem usulünü, çarşafı aldılar. İslâm dini kadına yeni haklar getirmiştir. Araplar'ın sert tutumlarını yumuşatmış ise de, örtünmeyi kabul etmiş, erkekleri kadınlardan üstün tutmuş, bazı hallerde erkeğin kadını dövmesini de caiz görmüştür. Din adamları da bu hükümleri daha fazla sertleştirmişlerdir. İslâma Bizans'ın ve İran'ın etkisi, Abbasiler devrinde başlar. Bu devirde saray ve konak sefahatleri artmış, cariyeler, odalıklar ve zevceler bir çatı altında toplanmıştır. Artık aile ocağı kadının kafesi oldu. Mısır'da Fatimiler bu hususta daha ileri giderek, kadınları yedi yıl sokağa çıkarmadılar. Corci Zeydan kadımların evlerinde hapis ve halk ile ihtilâttan menedilmelerinde İslâm uygarlığının etkisi olduğunu ileri sürüyor. Bu durumda gulamperestlik, sevicilik, cariyeye ve tevaşi kullanmakta ileriye gidilmiştir.⁽¹⁾ İslâm

Arap yazısından daha üstün idiler.⁽³⁾ İslâmiyeti kabul ettikten sonra Türkler, Arap harflerini kabul ettiler. Fakat türkçe kendi diline uymayan Arap harfleriyle hiçbir zaman bağdaşamadı. Tanzimat'tan sonra da, birkaç kişinin Arap harflerinin türkçeye uydurulması veya latin harflerinin kabulü hakkında fikirleri de sönüp gitti.

2 Kasım 1928 de latin harflerinin kabulü, Türk tarihinde çok önemli bir harekettir. Bu harfler türkçeye uydurulmuş ise de arapça ve farsça sözcükleri doğru yazmaya elverişli değildir. Atatürk yabancı sözcüklerin hatırı için Türk alfabesine harfler eklenmesini asla uygun bulmamıştır.

İslâmlar Arap harflerine kutsal bir değer verirler. Harflere tapan islâm tarikâtı da vardır. Bu durum eski Mısır'da da görülmüştür ki Mısır uygarlığının çökmesinin bir sebebi de onun dünyadaki yazı devrimine katılmamasıdır. Arap harfi gökten inmedi, Arabistan'ın kuzeyinden geldi. Arapçaya uydurulmak için de yüzyıllarca emekler sarfedildi. Arap dilini Cennet dili, Arap harflerini mukaddes saymakta efsaneden ibarettir.

Osmanlıcının Gelişmesi

Osmanlılar'ın ilk devrinde, Yıldırım Bayezid zamanına kadar öztürkçenin hakim olduğunu görüyoruz. Arap ve Acem kültürü yayıldıktan sonra türkçe bir kenara itilmeye başlamıştır. Sarayda sefahat başladıktan sonra İran'ın Mey ve Mahbub ebediyatı rağbet görmeye başlayarak osmanlıca sarayın ve aristokrat sınıfının dili oldu ve halktan uzaklaştı.

Batı'da en yüksek gelişmesini bulan ve beşyüz yıl emek sarfedilen osmanlıca, elbette bin yıldan beri buhranlara uğrayan ve ihmal edilen öz türkçeden daha zengin ve daha parlaktır. Fakat, bu dilde büyük ölçüde arapça ve farsça sözcük bulunduğu halde, onu ne Arap ve ne de Acem anlar. Türk'ün de anlamadığı bu dil millî bir dil olmaktan çok uzaktır. Tanzimat'tan beri dilin sadeleştirilmesi yolunda atılan adımlar ancak, küçük bir mesafe alabildi. Meşrutiyet devrinde bu gidiş biraz daha ilerlemiş ise de, Osmanlı edebiyatının tahtında oturanlar, genç kalemleri gölgede bıraktılar. Yüzyılların ihmaline uğrayan türkçenin, osmanlıca ile yarışa çıkacak takâtı yoktu.

Türk devrimi ilhamını milli ruhtan almıştı. Devletin millileştirilmesine kadar dilinin de milli olması, halka ışık tutması gerekiyordu. Her milli dilin arkasında milli bir psikoloji yatar. Kuvvetli milli dilleri olan milletler, birçok istilâlardan sonra da korunmuşlar ve kurtulmuşlardır. Büyük Türk milleti ise, fethettiği yerlerin dilleri arasında erimiştir. Türk devrimi boğulmakta olan bir dili kurtarmak, dilde sadeliğe doğru giden hareketi hızlandırmak, eğitimi kolaylaştırmak istemiştir. Bu kolay bir iş

değildir. Her devrimde olduğu gibi bazı zorlayıcı hareketler, hatalar da oldu.

Dil devrim ile değil, evrimle gelişir diyenler dünyadaki dil devrimlerinden habersiz görünüyordular. Türk devrimi ise dar bir mecrada akan ve zaman zaman tıkanan evrim yolunu açmıştır. Bugün dil devrimi iki aşırı akımın etkisi altındadır. Bunlardan birisi Osmanlıcının hasretini çekiyor, diğeri de halka malolan sözcükleri de atmak istiyor. Her aşırı hareket bilimden daha çok hislerin etkisi altındadır ki, bu tutumlar dilin ilerlemesine engel olabilir.

İbadet Dili

Tarih gösteriyor ki, yabancı dillerle ibadet eden milletler, o dilin içinde erimişlerdir. Bunun başlıca örneğini Türk milletinde buluyoruz. Arapça ibadet dili olarak birçok milletleri Araplaştırmıştır. Bugün dünyadaki ileri ve büyük milletlerden birçoğu yabancı bir dille ibadet etmiyor. Avrupa'da İncil'in milli dillere çevrilmesi, milli şuru kuvvetlendirmiş, reformu doğurmuş, Avrupa milletlerinin ilerlemesinde başlıca sebeplerden biri olmuştur. Bu hareket, papaz uydurmalarına son vermekte de, insanları dinin gerçekleriyle karşı karşıya getirmiştir.

Atatürk bu gerçekleri dikkate alarak hutbelerin halkın anlayabileceği bir dille olmasını, Kuran'ın türkçeye çevrilmesini, ezanın türkçe olmasını sağlamıştı. Fakat O'nun ölümünden sonra bu hareket büyük tepkilere uğradı. Arapça ezan yasağı kaldırıldı. Kuran kursları büyük bir rağbet kazandı. Kuran'ın türkçeye çevrilmesi, dinî taassubun dinde cehaletin başlıca neticelerinden biridir. Tercüme Kuran'ın, Kuran olmadığını ileri sürmek, Kuran'a bir iftiradır. Çünkü Kuran dili çözülmez bir şifre değildir. Ne mutlu o milletlere ki Tanrı'ya öz dilleriyle ibadet ederler.

Tarih Devrimi

Hiçbir Türk tarihçisi, islâmdan önceki Türk tarihine Batılılar kadar önem vermedi. İslâm tarihi içinde de, Türk tarihi, Osmanlı tarihine bir giriş halinde kaldı. Batı'nın Türkler hakkındaki haksız iddiaları ve iftiralarını yalanlayan hiçbir kimse çıkmadığı gibi, devşirme idaresinin Türkler'e "idrâksiz Türk" demesi de hoş görüldü.

Balkan ülkesine Rumeli adını verdik, hatta Anadolu'ya da Rum diyarı, Padişaha da Rum ikliminin Sultanı dedik. Tarikat pirleri, şairler Rumî adını aldılar. Rum sözcüğü Roma'nın arapça ifadesi olduğu halde, Yunanlılar'ı da Rum saymakla onları memleketin sahibi, kendimizi bir konuk yerine koymuş oluyorduk. Halbuki Balkan Yarımadası 1500 ve Anadolu 1000 yıllık vatanımız-

dır. Bu ülkelerle Türkler'in çok eski ilgileri vardır. Türkleri, başka milletlerin yerlerini ellerinden almış sayan Batılılar, onları önce Balkanlar'dan attılar. Bu kanı ile I. Dünya Savaşı'ndan sonra da Anadolu'yu parçalamak istediler. Bir Rum prensesi ile evlenmiş olmak, Ruslar'ı da memleketimizin varisi göstermeye kâfi geldi.

Doğu Roma İmparatorluğu'na Bizans veya Grek adı verilmesi, Batı tarihçilerinin son zamanlardaki uydurmalarıdır. Doğu Roma Yunanlılar'a baskı yapmış, Atina üniversitesini kapatmış, hiçbir Yunanlı da Doğu Roma İmparatoru olamamıştır. Fakat Roma şairi Horas'ın dediği gibi, "Yunan dili Doğu Roma'yı içinden fethetmiş, hristiyanlık din birliği kurmuştur."

Bir noktaya işaret etmek isterim ki, kendilerini eski Yunanlılar'ın varisleri sayan bugünkü Yunanistan sakinlerini, onların gerçek varisleri saymak da mümkün değildir.⁽⁴⁾ Yunanlılar'ın İstanbul ile ilgileri de sanıldığı kadar kuvvetli değildir. Sarayburnu'ndaki Lygös sitesi MÖ 650 yılında burayı fetheden ve milli kaynağı kesin olarak bilinmeyen Bizans'ın adını almış ve Bizans sitesi kısa zamanda bir Yunan müstemlekesi olmuştur. Onun, Marsilya gibi diğer Yunan müstemlekelerinden bir farkı olmaması gerekir.

Türk tarih devrimi, tarihi gerçekleri gözönüne sermek, Türk milletine yöneltilen düşman iftiralarını silmek, Türk'ün milli bilincini kuvvetlendirmek istemiştir. Bu iftira tufanının üzerinde kısaca duracağız. Yunanlılar ve Romalılar, kendilerine taarruz eden milletlere, Barbar derlerdi. Batı'da yeni bir uygarlık kuran Avrupa kavimleriyle İslâm uygarlığının kaynağı sayılan Araplar, Barbarlık iftirasından kurtuldular. Avrupa barbar sözcüğünü Türkler'e maletti. Türk tarih devrimi, Türk'ün islâmdan önceki uygarlığını, İslâm uygarlığının bir kavmin dehasından doğmadığını, bunda Türk'ün ve İran'ın büyük bir etkisi olduğunu göstermeye çalıştı. Türkler hakkında Araplar da birçok iftiralar uydurdu. Arap tefsircileri, Kuran-ı Kerim'deki Ye'cüc, Me'cüc kavmini Türk sayarak, onu korkunç bir mahlûk gibi gösterdiler. Hiçbir tarihi değeri olmayan bu efsaneye Türk din adamları da yer verdiler. Araplar, islâm milletlere, azatlı köle anlamına gelen Mevâli adını vererek, kendilerini onlardan üstün saydılar. İran'da ve Türkistan'da bu görüşe karşı çıkanlar görüldüğü halde, medrese Arap kültürünün ve propagandasının etkisiyle, Arab-ı Kavmi Necib ve arapçayı Cennet dili kabul etti ve Arap büyüklerini, Türk'ün büyüklerinden üstün tuttu. Asil bir milletin Araplar'a da hakim olduğu halde, Arabı kendinden üstün sayması aşağılık duygusuna yol açtı.

Batı medeniyeti ve uygarlığı ağır bastıktan sonra da, her yönde acizliğini gören devlet de fertleri de aşağılık duygusu içine düştü. Batı'da eğitim gören Türkler çev-

relerindeki Türkler'i hor gördüler. Beyoğlu caddelerinde yabancı dille konuşarak Türk olduklarını gizlemeye çalıştılar. Milli Mücadele milli şuuruna erenlerin, Türk milletinin büyüklüğüne inananların eseridir. Bu şuurdan mahrum kalanlar, aşağılık duygusunun da etkisiyle, düşmanların eteklerine sarılmışlardır. Türk tarih devrimi aşağılık duygusunu silmek, milli şuru yükseltmek ve Türk'e sürülen iftiraları kaldırmak isteyen bir harekettir. Atatürk "Ne Mutlu Türk'üm diyene..." sözünün ilhamını Türk'ün tarihinden ve Milli Mücadele ruhundan almıştır.⁽⁵⁾ Kulaklarımızda çınlayan bu söz Etrâk-i biidrâk "İdrâksiz Türkler" devrinden "Ne mutlu Türk'ün diyene..." devrine geçiştir.

Atatürk'ün eski Türk tarihine önem vermesini, tutucular islâm ve Osmanlı tarihini ikinci planda bırakmak gibi bir ard düşünceyle yorumlamışlardır. O'nun birçok milletleri Türk saymasını, bu arada Hititler'e Turanî damgasını vurmasını mübalağalı bulan aydınlar da vardır. Türk kanının birçok milletlere ve bolca Ruslar'a da girdiği tarihi bir gerçektir. Hititler'in Turanî bir kavim olmaları bugün tartışma konusu olmakla beraber, üzerinde durulmayada değeri vardır. Atatürk bu hareketleriyle Türk'e Barbar diyenlere, damarlarında Türk kanı bulunduğunu, Anadolu'yu Helenler'in yurdu sayanlara da Anadolu'da Türkler'in onlardan eski olduklarını göstermek istemiştir.

Ümmetçiler bugün de Türk'ün eski tarihine değer vermedikleri gibi Türk'ün islâm olmadan önceki devri ile Atatürk'ün fazla meşgul olmasını islâmlığa ve Osmanlılığa aykırı hareket sayarlar. Aydınlar arasında da Fransa ve İngiltere'de olduğu gibi, milli tarihimizin Türkler Ortadoğu'ya geldikten sonra başlamasını ileri sürenler vardır. Onlara göre, tarihimiz içinde başka milletlerin alın terlerinin de bulunduğu bir vatan tarihi olmalıdır. Gerçi İngiltere ve Fransa tarihleri bir vatan tarihi iseler de, çeşitli kavimlerin karışmasından meydana gelen bu iki milletin, tarihlerini daha geriye götürmelerine imkan yoktur. Yalnız Türkler değil, sınırlarımız dışında kalan birçok millet vardır ki eski Türk tarihine yer vermeden kendi tarihlerini yazamazlar.

Milletimize Türk, vatanımıza Türkiye denildiğine göre, tarihimizin kaynağı da Türk milleti olacaktır...

Tarihten önce varolmak, tarih boyunca bağımsız yaşamak, büyük devletler kurmak pek az millete nasip olmuştur ki, Türk'ü bu nitelikleriyle aksettiren Türk tarihi bizim gurur, cesaret, enerji kaynağımız ve istiklâl aşkıımızın temelidir. Bu temeli sağlamlaştıran Atatürk, Türklüğe olduğu kadar, İslâmlığa da hizmet etmiştir. Elbette İslâmın büyük bir uzvu olan Türklüğü iftiraldan kurtarmak, onun eski devrini gözönüne sermek islâmlığa da hizmettir.

Ümmetçilikten Milliyetçiliğe Geçiş

Türkler'in islâmiyeti seçmeleri dünya tarihinin en önemli olaylarından biridir. Bu suretle, çökmeye başlayan İslâm alemi taze bir hayat bulmuş, çeşitli dinler içinde parçalanmaya ve erimeye başlayan Türkler de, İslâmın bayrağı altında topluluğunu korumuştur. Bununla beraber islâmlığın Türk'ün mazisiyle ilgisini kestiğini, milliyet gerçeğinin üzerinde bir perde örttüğünü de söyleyebiliriz.⁽⁶⁾

Türkler, temiz sünni bir karar ile, islâmın ümmetçilik prensibine diğer milletlerden daha ziyade sadık kaldılar. Bu şadâkatleri karşısında, kuvvetli bir Arap ve İran milliyetçiliği yaşadı. Corci Zeydan'ın "*Medeniyeti İslâmiye Tarihi*" nde, Türk devri dediği ve Türkler'in islâm âlemine hakim olduğu uzun zaman içinde, Türkler'in bir kısmı eridi, arapça ve farsça türkçeyi kısır bir hale getirdi.

Ümmetçilik prensiplerinden biri de İslâm birliğidir ki, Türkler Ortadoğu'ya geldikleri zaman bu birlik çoktan bozulmuştur. Bunun başlıca sebepleri arasında islâmın mezheplere bölünmesi, İranlılar'ın ve Berberiler'in Arap baskısından kurtulmak istemeleri yer alır. Türkler, zaman zaman islâmı böyle bir birliğe doğru götürmüşlerse de yine Arap ve İran milliyetçiliği birliğin tam kurulmasına ve devamına engel olmuştur. İslâm âlemi, Batı'nın saldırısına uğrayıp, dağılıp, onun pençesine düşükten sonra da İslâm Birliği fikrini ileri sürenler görüldü. Sultan II. Abdülhamit zamanında islâmcılık politikası ele alınıp, bu politika Almanlar tarafından desteklenirken hiçbir islâm milleti buna aldırış etmedi. I. Dünya Harbi'nde yine Almanlar'ın tesiriyle ortaya atılan Mukaddes Cihad hiçbir tepki yaratmadığı halde, Hintli Müslüman askerleri ve Araplar İngiliz ordusu saflarında karşımızda yer aldılar. Sonra da Halife Ordusu Milli Mücadeleye karşı çıkacaktır. İslâm birliğini bir zaman komünistlerin ve nazilerin desteklediklerini de biliyoruz. Bir ara Kahire'de toplanan ve Türkiye Diyanet İşleri başkanının da bulunduğu toplantıda İsrail'e karşı Mukaddes Cihad açmaya karar verildiğini öğrenmiş isek de bundan hangi büyük devletin parmağı bulunduğunu bilmiyoruz.

Mustafa Kemal için islâmcılık meselesi, bir mazlum milletler meselesi idi. O şöyle demiştir: "*Bugün günün ağardığını nasıl görüyorsam Doğu milletlerinin uyanışını da öyle görüyorum. İstiklâl ve Hürriyete kavuşacak çok kardeş millet vardır. Bu milletler, bütün güçlüklerle ve bütün engellere rağmen muzaffer olacaklar ve kendilerini bekliyen istiklâle kavuşacaklardır.*"

Hristiyanlık, sonra da İslâmlık, insanlığı tek din, tek devlet etrafında toplamak istemiş ise de, kendi bünyesinde kanlı mezhep tartışmaları içinde dinî birlik fikri

boğulmuştur. Artık lâik ve hür düşünce ve milliyetçilik suuru karşısında ne tek rejim ve ne de tek din etrafında milletleri bir çatı altına almak zamanı geçmiştir. Bugün milletler arasındaki dayanışmalar dinlerden, ideolojilerden daha çok siyasi, iktisadi ve stratejik sebeplere dayanmaktadır.

Milliyetçilik

Osmanlı Devleti ümmetçi bir siyaset takip etti. Dünyada teokrasilerin yaşadığı bir ortamda, padişahı halife olan Osmanlı Devleti, milliyetçilik siyaseti takip edemezdi. Dünyada milliyetçilik bilinci kuvvetlendiği zaman, hristiyan milletlerin Osmanlı Devleti'ni yıkmaya gayretleri karşısında da, çoğunluğu teşkil eden islâm milletlere dayanmak zorunluluğunda idi. Bu nedenlerle, Osmanlı Devleti'nin ümmetçilik siyaseti tenkit edilemez. Onun büyük hatası Anadolu Türk'ünü ihmal etmesi ve devşirmeleri işbaşına geçirmesi idi. Ferrand Gernard bu duruma bakarak; "*Dünyada bu derece kozmopolitik devlet başka bir yerde görülmemiştir...*" diyor.⁽⁷⁾ Tarihi İorga, devşirmelerin Türkler'in nesi varsa hepsini ele geçirdiklerini, ahlâkın, Türk kültür ve geleneğinin bozulmasına sebep olarak gösterir.

Batı'daki Türkoloji çalışanları, Türk tarihine ait olan eserler, Osmanlı Devleti'ndeki aydınlardan bir kısmını etkisi altında bırakmıştı. Fakat Türkçülük hareketi, mevzii kalarak, Osmanlı Devleti'ndeki Türkler'den bir kısmını bile Yeni Osmanlılar da Ümmetçi ve İslâmcı kaldılar. Burada bir noktaya da işaret etmeliyim ki, Türkçülük, İslâmcılık ve Batıcılık üçlüsü, ilk önce Sultan Aziz zamanında Ali Suavi tarafından ileri sürüldü.

İslâm birliği İngiltere'yi, Türkçülük Rusya'yı kuşkulandırdığı için, Almanya her iki akımı da destekliyordu. II. Meşrutiyette İslâmcılık, Türkçülük, Batıcılık tartışma konusu oldu. I. Dünya Harbi'ne devlet İslâmcı ve Türkçü bir politika ile girerek "*Mukaddes Cihad*" ilan etti. Türkçülük daha ileri götürülerek, Türk birliği ve Turancılık bir kısım gençlerin kafalarında bir ideal olarak parladı. Milliyetçilik fikri henüz yerleşmediği bir memlekette, Türk aydınlarının bu durumu yolculukta geç kalan bir adamın aceleci ve heyecanlı haline benzetildi.

"*İrkçilik, bilimsel bir temele dayanmaz. Çin'den Avrupa ortasına kadar dağılan Türkler'i bir siyasi çatı altında birleştirmek de hayaldir. Fakat, dünyanın bütün milletlerinin bağımsızlıklarına kavuştukları bir devirde, Türk milletlerinin istiklâllerini istemek ne irkçilik ve ne de Turancılıktır, sadece insanî bir istektir. Bugün birbirinden uzaklaştırılmakta olan Türk topluluklarının dil ve kültür birliğine varmalarını dilemek de milli duygunun icabıdır. Milyonlarca Türk'e hakim olan ülkelerde Türk*

adını kullanmak bile yasaktır ki, bu durum yüzyıllarca kendi devletine, kendi diline Türk adını veremiyen bir milletin acıklı halidir.

Mustafa Kemal Paşa, I. Dünya Harbi'nde, strateji kullarlarını dikkate almadan, İslâmcılık ve Turancılık yollarında sergüzeştlere atılmaya karşı idi. Gerçekçi olan Mustafa Kemal, Panis Slavizm gibi Panturanizm fikrine de yanaşmadı. O diyor ki: **“Bir sınır tanımadan dünyada mevcut olan Türkleri bir devlet halinde birleştirmek, elde edilmesi mümkün olmayan bir hedeftir.”**

Panis Slavizm, Panturanizm siyasetinin muvaffak olduğuna ve dünyada tatbik sahası bulduğuna tarihte tesadüf edilememektedir. O önce vatandaki Türkleri Türk yapmak istemiştir, halbuki hâlâ vatanımızda ümmetçi fikirler hüküm sürmektedir.

Türk Devriminin Milliyetçiliği

Modern milliyetçilik daha çok birlik duygusuna, kültüre, ortak menfaate dayanır. Bugün dünyada çeşitli uluslara dayanan, dili ve kanı bir olmayan millet toplulukları vardır. Milletlerarası kin yaratan ve milliyetçiliği kabul etmeyen komünist devletlerin de milli temele dayandıkları görülmektedir.

Milleti ruhî ve manevî birlik, dil ve kültür birliği, duygu, hatıra, menfaat gibi etkenlerden birinin meydana getirdiği bir topluluk sayanlar da vardır. Bir teoriye göre de millet tek bir topluluk kurduklarına kanaat getiren insanların kurduğu bir toplumdur. 1871 de Alsas-Lorraine meselesinde Almanlar soyculuğu, Fransızlar ise kültürü savundular.

Milliyetçiliğin yabancı boyunduruğundan oligarşi ve otokrasiden kurtulmak gibi siyasi, millileştirmek gibi iktisadî yönleri vardır. Onun ortak temeli egemenlik, birlik ve tarihi bağlılıktır ki, bu temel dil ve kültür üzerine oturduğu zaman sağlamlaşır. Ümmetçilik islâm milletlerinin istiklâl aşkını söndürmüştür. Bugün islâm milletlerinin, milliyetçilik bilinci ile dünyada önemli varlıklar olmaya başladıklarını görüyoruz. Dumlupınar Zaferi ve Türk devriminin ışık tuttuğu milliyetçilik, islâm âlemini kurtuluşa götürecektir ki, Atatürk bunu yıllarca önce haber vermiştir. Ne yazık ki ümmetçilik, milliyetçiliği hâlâ inkâr ederek, bunu islâmlık dışı bir hareket saymaktadırlar.

Bugün vatanımızda yaşayan insanların yüzde doksanını Türk soyuna mensup olmakla beraber, Türk devrimi ırkçılığı ve soyculuğu kabul etmez. Türkiye'deki diğer kavimlere mensup olanları da Türk sayar. Millete Türk adının, vatana da Türkiye adının verilmesi de bir üstünlük ifade etmez. Batı devletleri de çoğunlukta olan milletlerin adını veya bir coğrafi bütün olan ülkelere vatanın adını almışlardır. İrk ve din farkı gözetmeyen Türk milliyetçiliği, bin senelik ortak tarihe, coğrafi bütünlüğe, kader birliğine dayanmakta, Türk dili de anlaşmayı sağlamaktadır. Memleketimizdeki çeşitli milliyetlerin, devletin kurulmasında, savunmasında son kurtuluş savaşında büyük gayretleri ve alın terleri vardır. Bu bakımdan tarih, kültür ve ruh birliğine dayanan Türk birliği, milli bağların en kuvvetlisine sahiptir. Çeşitli mezhepler bulunan memleketimizde, ümmetçiliği milli birlik ve uygarlık için tehlikeli görüyoruz.*

DİPNOTLAR

- *- Fahri Belen., "Atatürk, Din ve Lâiklik" İstanbul 1968. s. 87-98.
- 1- Corci Zeydan., "Medeniyeti İslâmiye Tarihi" s. 5-112.
- 2- Barthold., "Ortaasya Tarihi"; W. Elberhard., "Çin Tarihi" s. 15.
- 3- W. Elberhard., "Çin Tarihi" s. 158.
- 4- Yunanistan'ın Slavlar, Turaniler ve Arnavutlar tarafından istilâsı ve İtalya'dan gelen veba hastalığı yüzünden Helen ırkının mahvolduğuna dair belgeler vardır. Alman tarihçisi Feller Mayer yaptığı açıklamalarda, bugünkü Yunanlılar'ın damarlarında bir damla Helen kanı bulunmadığını ileri sürmüştür.
- 5- Wells., Dünya Tarihinin ana hatlarında Bizans ve Atilâ heyetlerinin bir yerde buluşmaları sırasında, Bizanslı üyeler aselet unvanlarıyla takdim edilirken, Türk heyeti başkanının bizim asalet ünvanımız yoktur, fakat asil bir millete mensubuz dediğini tasvir eder. Atatürk bu tasvirde heyecanlanarak ayağa kalkmış ve "Ne Mutlu Türk'ün Diyene..." sözünü söylemiştir. (Bu olayı o sırada Atatürk'ün yanında bulunan Maraş Milletvekili Hasan Reşit Tankut anlatmıştır.) Atatürk'ün bu sözü Büyük Nutuk'ta tekrarladığını görüyoruz.
- 6- Fernard Gernard., *Asya'nın Üstünlüğü* eserinde, İslâm âleminde Türk devrinin parlaklığını tasvir eder. Leon Kahon, Türkler'in Ortadoğu'ya gelişini islâmı kurtaran bir hareket sayar. Wells., (*Dünya Tarihinin Ana Hatları*. C. 3, s. 126) der ki, "Dinî ve siyasi bakımından parçalanmış olan islâmın yeniden yükselmesi Türkler'in Ortadoğu'ya gelmeleriyle başlar." Barthold (*İslâm Medeniyeti Tarihi*) Türkler'in İslâm olduktan sonra, geçmişleri ile ilişkilerini kesdiklerini yazar.
- 7- Fernard Gernard., *Asya'nın Üstünlüğü-Avrupa'nın Düşkünlüğü*.